

Pontis Digest 1|2018

nadácia
pontis

Aktívne občianstvo

Zhromaždenie „Za slušné Slovensko“ v Bratislave (archív: Zora Pauliniová)

Viete, že politické a ekonomické práva ako minimálna mzda alebo právo voliť nevznikli ako prirodzené dôsledky politických systé-

mov, ale vybojovali ich občania? Často sa stretávame s názorom, že občiansky aktivizmus je pre tých, ktorí majú viac voľného času

alebo v danej oblasti hľadajú profesionálne uplatnenie. Pohliadnuc do histórie však vidíme, že občianska angažovanosť nikdy nebola

luxusom, ale nevyhnutnou hnacou silou pozitívnych zmien v spoločnosti na celom svete. Čo to teda znamená byť aktívnym občanom? Ako môže každý z nás nájsť svoje miesto a o kúsok prispieť k zmene svojho okolia a krajiny k lepšiemu?

Občan a moc

Americká spisovateľka Alice Walker povedala, že najbežnejším spôsobom, ktorým ľudia prichádzajú o moc je, že sa nechajú presvedčiť, že žiadnu nemajú. Sme zvyknutí vnímať občianstvo najmä v súvislosti s našimi právami, povinnosťami alebo pocitom, že niekam patríme. Pri štúdiu histórie však zisťujeme, že viac ako s čímkol'vek iným sa občianstvo vždy spájalo s mocou. Už od čias starovekého Egypta, Grécka a Ríma bolo považované za privilégium. Povedzme, že v pomyselnom mestskom štáte bolo celkovo 10 000 obyvateľov, z čoho iba 3 000 malo občianske práva. Tí si uvedomovali, že ich postavenie je výhodou oproti zvyšku, preto k svojim

občianskym povinnosťami, ale najmä výsadám podieľať sa na rozhodovaní, pristupovali aktívne a zodpovedne. Dnes máme sklon vnímať najmä povinnosti, potom práva, no často zabúdame vnímať moc, ktorá nám z nášho občianstva v demokracii prirodzene vyplýva.

Čo pre nás teda občianstvo znamená?

Westheimer a Kahne (2004) identifikovali tri modely občianstva:

1. „Osobne zodpovedný občan“, ktorý je vzdelaný najmä v oblasti individuálnych práv a povinností (napríklad občan – volič),
2. „Občan – účastník“, ktorý má vedomosti o participatívnych štruktúrach a právach, aktívne využíva možnosti účasti v existujúcich štruktúrach, vrátane plánovania a poskytovania služieb (napríklad iniciuje a podpisuje petície),
3. „Občan orientovaný na spravodlivosť“, ktorý je vzdelaný v oblas-

ti kolektívnych práv, prejavuje vysokú úroveň politickej a sociálnej zodpovednosti, zaoberá sa otázkami sociálnej spravodlivosti a rovnosti, spochybňuje mocenské vzťahy, podporuje sociálnu solidaritu a sociálnu spravodlivosť, a to na miestnej úrovni aj mimo nej, pričom berie do úvahy globálny kontext.

Idealisticky by sme mohli povedať, že byť občanom je vysokou politickou a etickou zodpovednosťou. Znamená to, že by sme mali byť ostražití, keď sa jedná o morálne štandardy krajiny, či slobody a práva nielen nás samých, ale aj našich spoluobčanov. A to nezávisle od toho, či s nimi súhlasíme alebo nie. Občianstvo tiež znamená zodpovedný prístup k možnostiam ovplyvňovať dianie a stav krajiny. Práve tu má občan možnosť využiť svoju moc a privilégium v plnej sile.

Zhromaždenie „Za slušné Slovensko“ v Bratislave (archív: Zora Pauliniová)

Čo je aktívne občianstvo?

Ak si pomôžeme poučkou, aktívne občianstvo je kombináciou činností, postojov, vedomostí a zručností, ktorých cieľom je prispieť k budovaniu a udržiavaniu demokratickej spoločnosti. Znamená to, že ľudia sa zapájajú do tvorby politík a rozhodnutí o veciach verejných na všetkých úrovniach, od miestnych komunit až po celoštátnu činnosť. Aktívne občianstvo sa môže začínať pri rozhodnutí ísť voliť, je ním aj kampaň na skrášlenie ulice či vzdelávanie mládeže o demokratických hodnotách. Najmä v nových demokraciách je aktívne občianstvo jedným z najdôležitejších faktorov pre zdravé napredovanie spoločnosti. Podporuje totiž demokratické hodnoty, spoluprácu na každej úrovni, zakladá sa na prijatí všeobecných ľudských práv a zásad právneho štátu, cení si rozmanitosť kultúr a pluralitu názorov (Szegez, 2013).

Na Slovensku, ako aj v iných krajinách strednej Európy, sme v posledných rokoch zaznamenali prudký nárast intolerancie voči menšinám. Zaznievajú čoraz extrémnejšie prejavy neznášanlivosti a ľudia sa k verejnému a politickému životu často stavajú pasívne. Môže to byť aj preto, že si neuvedomujú alebo nechápu skutočné dôsledky svojho konania, respektíve nekonania. Preto tu hrá zásadnú úlohu vzdelávanie. Dá sa povedať, že vzdelávanie o politickom a verejnom živote prebieha na všetkých úrovniach spoločenského života. Nezastupiteľnú úlohu však majú školy. Ak sa budú učitelia vyhýbať diskusiám o spoločenských otázkach, môžu tak otvoriť cestu pre radikálne názory a riešenia, ktoré sa často ponúkajú mimo školy. Je potrebné, aby vzdelávacie inštitúcie rozvíjali kompetencie ako kritické a analytické myslenie, mediálnu gramotnosť, toleranciu a emocionálnu inteligenciu.

Aktívne občianstvo môže byť riešením extrémnych politických názorov mladých ľudí, ktoré spôsobilo sklamanie a nedôvera politickým stranám. Príkladom, ako to môže fungovať, je nemecké mesto Brémy, kde sa vďaka podpore aktívneho občianstva vytvorila vysoká politická kultúra a zodpovedná občianska spoločnosť. Existuje tu silná oficiálna a finančná podpora práce s mládežou v oblasti rozvoja občianskych a demokratic-

Zhromaždenie „Za slušné Slovensko“ v Bratislave (archív: Zora Pauliniová)

kých kompetencií. Verejné inštitúcie silne odsudzujú všetky extrémistické názory a prejavy a úzko spolupracujú s občianskymi organizáciami pri tvorbe a vedení vzdelávacích programov. Vzdelávanie v oblasti aktívneho občianstva umožňuje ľuďom zmysluplne diskutovať o celospoločenských témach a hľadať riešenia problémov založené na demokratických hodnotách.

Ako prispieť k zmene

Dobrá vláda v krajine je výsledkom rozhodnutia voličov. Aby sme mohli robiť správne rozhodnutia a snažiť sa o pozitívne zmeny, musíme vedieť, ako fungujú jednotlivé štruktúry, kto je za čo zodpovedný, a ako rozhodnutia na miestnych, národných aj medzinárodných úrovniach ovplyvňujú náš život. V prvom rade je dôležité, aby sme sa kriticky zamysleli, kde ako jednotlivci a spoločnosť sme a kam by sme sa chceli posunúť. Predtým, ako sa rozhodneme či ísť alebo neísť voliť, či sa zapojiť alebo nezapojiť do verejného života, je dôležité zamyslieť sa, či sme spokojní s tým, v akej krajine

žijeme, ako funguje a aké dôležité sú pre nás naše práva.

Aktívnejšími občanmi sa môžeme stať aj tak, že sa začneme viac zaujímať o verejný život a politické dianie. Informácie sa dajú nájsť v novinách, na internete, môžeme si pozrieť dostupné otvorené dáta, zúčastniť sa diskusií o aktuálnych témach a vyjadriť svoj postoj. Sociálne siete nám dávajú priestor povzbudiť k aktivite aj známych, zdieľať informácie, zakladať rôzne záujmové skupiny, sledovať činnosti mimovládnych organizácií aj štátnych inštitúcií. Môžeme napísať blog, zorganizovať diskusiu s kamarátmi alebo sa zapojiť do aktivít našich kamarátov či rôznych skupín a neziskovíek. Môžeme sa rozhodnúť skrášliť svoje okolie, bližšie sa zoznámiť so susedmi, dobrovoľničiť doma alebo v zahraničí. Môžeme podpísať petíciu alebo ju iniciovať. Prispieť k zmene sa dá naozaj mnohými spôsobmi, ak začíname od seba.

Ivana Uličná

Manažérka programu globálneho vzdelávania
Nadácia Pontis

ČO MÔŽEŠ UROBIŤ TY?

V Nadácii Pontis veríme, že dobrí a odvážni ľudia dokážu meniť Slovensko a svet k lepšiemu. Veríme, že záleží iba na osobnom rozhodnutí každého z nás. Čo sa stane, ak vyjadríme svoj postoj? A čo sa stane, ak sa rozhodneme nekonať?

Prinášame vám rozhovory s niekoľkými inšpiratívnymi ľuďmi, ktorí vedia, že na ich konaní záleží. Každý z nich si našiel vlastnú cestu v snahe o posunutie našej spoločnosti o kúsok dopredu.

Staň sa aktivistom!

KLÁRA BERNÁTOVÁ: „AMNESTY INTERNATIONAL MA NAUČILA CHÁPAŤ PRINCÍP ROVNOSTI NAOZAJ NA KAŽDEJ ÚROVNI.“

Klára Bernátová, aktivistka Amnesty International

Kedy a prečo si sa rozhodla pridať k Amnesty International?

Milujem knihy a odjakživa veľa čítam. Myslím že je prirodzené, že vďaka knihám o histórii tejto krajiny, o príbehoch preživších holokaustu či fiktívnych príbehoch nespravodlivosti páchanej na niekom len preto, že je príslušníkom alebo príslušníčkou menšiny, som sa plynule začala zaujímať o ľudské práva. Pochádzam z Kysúc, kde v čase môjho stredoškolského štúdia veľa možností na sebarealizáciu v oblasti ľudských práv nebolo. Preto, keď som začala študovať na vysokej škole v Banskej Bystrici, už v prvom ročníku som sa nadšene pridala k tamojšej aktivistickej skupinke Amnesty International.

Amnesty International som si vybrala preto, lebo som túto organizáciu poznala ako najväčšiu ľudskoprávnu mimovládku na svete a páčilo sa mi, že ide do všetkých tém bez ohľadu na to, aké náročné bude o nich komunikovať s politikmi, političkami alebo verejnosťou. A to sa mi dodnes páči.

Amnesty International je organizácia, ktorej úspech je založený na podpore a činnosti aktivistov. Akým témam sa najviac venuješ a na čo si pyšná?

V Amnesty som sa venovala viacerým témam a uvedomujem si, že dôležité sú všetky. Je ťažké hovoriť o jednej či dvoch, napriek tomu by som rada spomenula napríklad oblasť práv LGBTI, pretože sa ma ako príslušníčky tejto menšiny bytostne dotýka. Vyše roka som tiež pracovala ako dobrovoľníčka v rôznych utečeneckých táborech v Európe či na Balkáne. Poznám stovky osudov ľudí na úteku, s viacerými utečencami a utečenkami som dodnes v kontakte a vytvorili sa medzi nami silné priateľstvá. Preto vnímam tému utečeneckva osobnejšie. Nekonečne ma tiež hnevá nerovný prístup k vzdelávaniu rómskych detí na Slovensku. Ak je niečo, na čo som naozaj pyšná, tak je to to, že som mohla prispieť k zmene stereotypných postojov a názorov môjho okolia na menšiny.

Niektorí členovia a členky mojej rodiny, alebo komunity v ktorej som voláckedy fungovala či fungujem (škola, obec

z ktorej pochádzam a pod.) zastávajú v minulosti ak nie priamo rasistické, tak minimálne stereotypné postoje k rôznym ľudskoprávnym témam. Najmä vďaka Amnesty som im mohla sprostredkovať autentické zážitky so segregovanou rómskou komunitou v Rumunsku či utečencami v Grécku a dnes sú to oni, kto sa ďalej zastáva práva menšín, napríklad aj v online priestore.

Čo ti tvoje pôsobenie dalo po profesionálnej aj osobnej stránke? Čo považuješ za najdôležitejšiu lekciiu, ktorú si sa naučila?

Som vďačná za mojich priateľov a priateľky z tohto prostredia a za to, že mi vedia ukázať, že aj ja niekedy premýšľam stereotypne, a pomáhajú mi s tým ďalej pracovať. Zároveň som vďaka Amnesty International nabrala praktické skúsenosti z rôznych oblastí, ku ktorým by som sa napríklad v rámci štúdia na vysokej škole nikdy nedostala. Najmä vďaka Amnesty som sa mohla zamestnať v treťom sektore už počas vysokej školy. Ak je niečo, čo ma dokázala naučiť len Amnesty, tak je to pochopenie princípu rovnosti naozaj na každej úrovni. V utečeneckom tábore by bola zima každému. Počas mučenia by sme všetci chceli, aby to už konečne skončilo. Ak by boli členovia našej rodiny nespravodlivo zavretí vo väzení, cítili by sme rovnaký pocit krivdy a nespravodlivosti, smútok a hnev. Všetci sme si rovní, a preto si musíme pomáhať.

Zapoj kamarátov!

ONDŘEJ JANKŮ: „SNAŽÍME SA, ABY NAŠE VEČERY BOLI NEFORMÁLNE, NO ZMYSLUPLNÉ.“

U seba doma organizuješ diskusie s kamarátmi na témy ako politika, vzdelávanie a verejné záležitosti. Povedz nám o týchto udalostiach viac. Kedy a prečo vznikli?

Rád organizujem akcie, ktoré privedú ľudí dohromady. Zároveň mi záleží na tom, kam ako spoločnosť spejeme. Spolu so spolubývajúcou Blankou, s ktorou zdieľame tieto názory, sme si na konci minulého roka povedali, že do tretej izby u nás doma nebudeme zháňať ďalšieho spolubývajúceho, ale zariadime ju ako obývačku s veľkým okrúhlym stolom, kde budeme organizovať debaty, premietanie a komunitné večere. Ďalší kamarát Petr z Ministerstva zdravotníctva sa pre túto myšlienku tiež nadchol a v januári sme začali vymýšľať konkrétne akcie. Tak vznikla Obývačka č.10.

Následne sme začali pozývať ľudí zo svojho okruhu známych s tým, že každý môže priviesť niekoho so sebou. Miestnosť nie je nafukovacia, najviac sme hostili 15 ľudí. Snažíme sa, aby každý dostal priestor na vyjadrenie. Rozoberali sme napríklad vývoj a súčasnú situáciu v Sudetoch (regióny okolo hraníc ČR) alebo príklady dobrej praxe pri práci vo verejnej správe. Ideálne sa snažíme dospieť ku konkrétnym krokom, ktoré môžeme ako jednotlivci urobiť.

Úplne prvá debata sa týkala prezidentských volieb v Česku. Na Hrade sme si priali lepšieho a dôstojnejšieho prezidenta. Pozvali sme ľudí, ktorí sa chceli angažovať a spoločne sme vymýšľali kroky pred druhým kolom voľby. Aj na základe tohto večera sme si potom volali s rodinami a známymi. Mnoho z nich žije v menších mestách a dedinách, kde vylepovali plagáty. Pomáhali sme starým rodičom rozoznať reťazové hoax e-maily, nahlasovali sme tieto prípady na webe, ktorého autori poplašné správy hromadili a vyvracali. Oslovili sme blogerov a mienkotvorcov vo svojom okolí, aby vyzvali svojich fanúšikov k účasti vo voľbách.

Ondřej Janků, organizátor diskusných večerov

Kamarát Jan vyvinul počítačový program pre Messenger, ktorý simuluje inteligentnú konverzáciu s človekom. Pomáhali sme k nemu dodať obsah. Program informuje napríklad o tom, kde sú zdrojové dáta k letákom a plagátom, kde sú odberné miesta propagačných materiálov, kde sa dajú nájsť vyvrátené hoaxy, v akých skupinách na Facebook-u sa organizujú dobrovoľníci a podobne.

Ako taká domáca diskusia vyzerá?

Zatiaľ sme mali sedem podujatí v rôznych formátoch. Pri témach ako prezidentské voľby alebo práca vo verejnej sfére to bolo o vzájomnom zdieľaní nápadov a skúseností. Každý účastník povedal pár slov na úvod, potom sme diskutovali a napokon každý zhrnul, čo si z večera odnáša, prípadne čo by chcel ďalej podniknúť.

Pozývali sme aj konkrétnych rečníkov, ktorí debatu otvárali svojim výkladom. Napríklad na debatu o Sudetoch sme pozvali historika z Ústavu pre štúdium totalitných režimov. V inom formáte jednotlivci predstavovali svoje projekty alebo zážitky – napríklad z ročného pracovného pobytu v Barme. Robíme

tiež komunitné večere, na ktoré každý prinesie niečo malé na zjedenie. Tam nemáme konkrétnu tému. Ide predovšetkým o to, aby sme sa lepšie spoznali. Pozývame známych, tí zase svojich známych. Vytvorili sme skupinu na Facebooku. Chceme, aby sa ľudia nad témou vopred zamysleli. Snažíme sa, aby naše večery boli neformálne, no zmysluplné. Rečníkov hľadáme vo svojom okolí – od firiem a startupov cez neziskové organizácie, až po ľudí z verejnej sféry. Vďaka spolubývajúcej Blanke k nám už prišiel aj kandidát na prezidenta Michal Horáček. Zaujíma nás pohľad o generáciu starších ľudí na to, čo by mal mladý človek urobiť, keď chce spoločnosť meniť a posúvať. Zároveň tiež chceme ďalej zdieľať naše vlastné skúsenosti, napríklad so študentmi a žiakmi na školách, ktoré sme navštevovali.

Čo vnímaš ako najpozitívnejší prínos týchto diskusií?

Bytové stretnutia a debaty v minulosti organizovali rôzni ľudia. Nerobíme nič zásadne nové, len sme vytvorili ďalší priestor na zdieľanie myšlienok. Keď do ulíc postavíte klavíry, ľudia na ne začnú hrať. Keď ich pozvete do obývač-

ky, začnú sa rozprávať. Keď stretnutiu vymyslíte tému, budú o nej diskutovať. Prepojili sme ľudí, ktorí by sa ináč možno nestretli.

Prínos vidím najmä v zdieľaní skúseností, vo vzájomnej inšpirácii, pomenovaní

problémov aj v hľadaní možných riešení. Zároveň je dobré upliesť na seba niečo ako „verejný bič“ – môžeme sa navzájom spytovať, čo konkrétne chce kto urobiť, alebo čo chystáme. Tieto témy rád využívam aj pri komunikácii s novými ľuďmi – často sa im tieto

večery páčia, chcú sa zúčastniť alebo sami začať s podobnými akciami. Ak by sa niekto chcel pridať, budem rád, ak ma kontaktuje na Facebooku alebo na emailovej adrese janku.ondrej@gmail.com.

Vyjadri svoj postoj!

MIRIAM DEČOVÁ: „STÁLA SOM V DAVE, LEBO AJ JA SOM ZA SLUŠNÉ SLOVENSKO“

Prečo si sa zúčastnila zhromaždenia „Postavme sa za slušné Slovensko“ a prečo považuješ túto účasť za dôležitú?

Názov pochodu znie jasne: „Postavme sa za slušné Slovensko“. Preto som stála v dave aj ja, pretože aj ja som za slušné Slovensko. Týmto spôsobom verejne ukazujeme, že nám Slovensko nie je ľahostajné, že zmena je možná a my sami na nej máme mať účasť.

V prvom rade, ako spomínal nie jeden rečník na pochode v Košiciach, najprv my musíme byť tí slušní a spravodliví. Veľmi ma to oslovilo. Ja musím šíriť tieto hodnoty v mojom okolí. Ja, ako študentka, musím byť poctivá, pripraviť sa dôkladne na skúšku a poctivo ju aj urobiť. Ja musím byť poctivá a označiť si lístok v MHD, zaplatiť pokutu bez zbytočných poznámok, keď som prekročila rýchlosť, priznať sa k omylu, keď si ho uvedomím...

Za ďalší spôsob dosiahnutia zmeny považujem vzdelávanie sa. Vďaka skúsenostiam a novým vedomostiam zisťujeme viac o našich právach, nárokoch a možnostiach ako ich slušnou a spr-

vodlivou cestou dosiahnuť. Koniec koncov, v protestujúcom dave som bola preto, aby tejto krajine vládli vzdelaní, slušní a spravodliví ľudia.

Snažíš sa motivovať k účasti aj druhých? Ako?

To bola otázka, ktorú som si kládla aj ja sama niekoľko dní pred pochodom, keďže považujem za podstatné, aby sa ľudia tejto udalosti zúčastnili slobodne a z vlastného presvedčenia.

V mojej rodine motivácia k účasti potrebná nebola. Keďže zastávame ako rodina spoločné hodnoty, bolo samozrejmé, že sa všetci zúčastníme.

Medzi mojimi spolužiakmi a priateľmi bolo však veľké množstvo takých, ktorí účasť na pochode zvažovali, alebo ju odmietali. Dôvodom nie je prehliadnutie toho, čo sa na Slovensku deje, ale akási apatia, lenivosť, nezájem.

A preto považujem za podstatné, aby k základnému vzdelaniu, najmä nás mladých, patrilo povedomie o aktuálnom dianí v spoločnosti, a aby sme dokázali v množstve informácií situáciu

Miriam Dečová, účastníčka zhromaždenia „Postavme sa za slušné Slovensko“

objektívne vyhodnotiť. To je to, k čomu sa snažím motivovať druhých pomocou rozhovorov. Nie k samotnému pochodu, ale k tomu aby sa o spoločnosť, v ktorej žijú, zaujímali a na základe toho si vytvárali vlastný názor.

Podel' sa o svoj názor!

JAKUB ŠIMEK: „BLOGOVANIE JE SPÔSOB, AKO SI UTRIEDIŤ MYŠLIENKY A PODELIŤ SA O POSTREHY SO SVETOM.“

Kedy a prečo si sa rozhodol začať písať blog?

Začal som blogovať na jeseň v roku 2007. Mojou motiváciou bolo pode-

liť sa o postrehy a myšlienky, ktoré som získal čítaním zahraničnej tlače. Na Ekonomickej univerzite v Bratislave, kde som vtedy študoval medzinárodné

vzťahy, sme mali v knižnici zadarmo Wall Street Journal, po ktorý som chodil skoro každý deň. Myslím, že to mi dalo na univerzite veľmi veľa, lebo

Jakub Šimek, bloger

som bol na tepe doby a zároveň čítal o zaujímavých témach ako vzostup Číny, prichádzajúca Veľká recesia, hrozby organizovaného zločinu a terorizmu, alebo špecifickejšie témy ako veľké štátne investičné fondy z Ázie a Blízkeho východu. Toto boli zároveň témy mojich prvých článkov na blogu SME.

Prečo je podľa teba dôležité vyjadriť sa a zaujať postoj k aktuálnemu daniu?

Blogovanie je spôsob ako si utriediť myšlienky a podeliť sa o dôležité postrehy so svetom, aby sme ho urobili o trochu lepším. Napríklad tým, že inšpirujeme pár ľudí. Veľa ľudí sa vyjadruje každodenne k spoločenským témam na sociálnych sieťach, ktoré môžeme označiť aj ako mikroblogovacie platformy. Ale blogy sú stále relevantné, lebo umožňujú rozvinúť argument podobne ako pri dlhých článkoch v médiách, ktoré sa volajú „long form“. Mojim obľúbeným blogom, ktorý sa venuje dôležitým otázkam súčasnosti (od znižovania politického napätia po umelú inteligenciu), je napríklad Slate Star Codex. Piše ho psychiater pod pseudonymom Scott Alexander zo San Franciska. Niektoré články sú naozaj dlhé, ale je to úplne iný zážitok, ako len prečítať a „lajknúť“ status na Facebooku.

Akú radu by si dal niekomu, kto chce začať blogovať?

Dôležité je, aby nadpis verne vystihoval hlavnú myšlienku článku. To isté platí pre záver alebo zhrnutie – napríklad vybraný odstavec, ktorý zdieľame na sociálnych sieťach, by mal taktiež verne vystihovať celý článok. Moja rada je začať písať akoby status na Facebooku na dva odstavce. Keď sa do toho človek dostane, tak sa oveľa ľahšie prekoná prvotný „pisateľský blok“. Potom daný článok rozpište, ale snažte sa byť čo najstručnejší – robte podnadpisy a pridávajte fotografie. Moja najčastejšia chyba je, že píšem príliš dlhé články. Preto by som radil článok opakovane editovať a zjednodušovať vety. Nakoniec by ste mohli skončiť s hlavnou myšlienkou, ktorá sa zmestí do jedného tweetu, so zhrnutím na jeden až dva odstavce, ktoré si ľudia prečítajú na Facebooku, a celým článkom pre ľudí, ktorých myšlienka zaujala a chcú sa do témy ponoriť hlbšie.

Ivana Uličná

Manažérka programu globálneho vzdelávania
Nadácia Pontis

CHCEŠ VEDIEŤ AKO SÚ FINANCOVANÉ MIMOVLÁDNE ORGANIZÁCIE?

Financie zo zahraničia boli v 90. rokoch výrazným zdrojom príjmov neziskového sektora na Slovensku. Aj práve vďaka nim sa nám podarilo posilniť občiansku spoločnosť a demokratické procesy. Slovensko sa ako liberálna demokracia priblížilo Európe, čo umožnilo našu integráciu do EÚ a NATO.

Podiel zahraničných zdrojov na celkovom financovaní tretieho sektora na Slovensku je však v súčasnosti vo výške okolo 6 %. Väčšinu z toho tvoria zdroje Európskych spoločenstiev, tzv. Nórske fondy a zdroje Európskeho združenia voľného obchodu. Uvedené údaje vychádzajú z oficiálnych štatistík Ministerstva financií SR a Štatistického úradu SR.

Mimovládne organizácie môžu mať rôzne podoby: nadácie, občianske združenia, neziskové organizácie alebo neinvestičné fondy. Všetky druhy organizácií podliehajú slovenskej legislatíve a ich činnosť je regulovaná a kontrolovaná. Organizácie musia dodržiavať zákon o účtovníctve a niektoré majú povinnosť poskytnuté financie transparentne zverejňovať vo svojich výročných správach. V prípade nadácii sú tieto výročné správy povinne auditované nezávislými certifikovanými audítormi.

Všetky informácie o financovaní mimovládnych organizácií sú v súčasnosti verejne dostupné.

Transparentnosť neziskoviek

Je pravda, že je neziskový sektor financovaný netransparentne?

Nie je. Tiež nie je pravdou, že je financovaný zo zahraničia. Najväčší podiel financií prichádza z domácich zdrojov. **Zahraničné zdroje predstavujú objem len okolo 5 až 6 percent** - z toho väčšinu tvoria zdroje Európskych spoločností, tzv. Nórske fondy a zdroje EZVO (Európske združenie voľného obchodu).

Najväčšími organizáciami z hľadiska objemu financií sú nadácie, ktoré sú aj najviac kontrolované a regulované legislatívou.

Aké sú (vybrané) povinnosti nadácií týkajúce sa kontroly financovania:

- povinnosť **vypracovať účtovnú závierku a výročnú správu**
- povinnosť **overiť** účtovnú závierku a výročnú správu **audиторom**,
- povinnosť **uviesť výročnú správu a uložiť do registra účtovných závierok**,
- povinnosť podať daňové priznanie ak má príjmy, ktoré sú predmetom dane.

Linky na výročné správy organizácií, ktoré sa angažujú v spoločenských témach

Výročné správy obsahujú napr. súvahu, výkaz ziskov a strát, zoznam individuálnych aj firemných darcov a zoznam a účel použitia všetkých finančných prostriedkov.

- [Nadácia Pontis](#)
- [Aliancia Fair Play](#)
- [Inštitút pre dobre spravovanú spoločnosť](#)
- [DOBRÝ ANJEL, n.o.](#)
- [Liga za ľudské práva](#)
- [Nadácia otvorenej spoločnosti](#)
- [Nadácia zastavme korupciu](#)
- [Slovensko.digital](#)
- [Via Iuris](#)

Zdroj: OBČIANSKA SPOLOČNOSŤ NA SLOVENSKU KRÍZY, KRÍŽOVATKY, VÝZVY, IVO 2017, itretisektor.sk, rozhodni.sk

Povinnosti všetkých organizácií (nadácií, občianskych združení, neziskových organizácií, atď.), ktoré chcú byť prijímateľmi podielu dane z príjmu fyzických a právnických osôb:

- povinnosť použiť podiel zaplatenej dane na účely, ktoré sú predmetom činnosti organizácie,
- Ak organizácia získa z príjmu asignácie viac ako 3 320 eur, je povinná **zverejniť presnú špecifikáciu použitia prijatých 2 % v Obchodnom vestníku**.
- Ak organizácia nepoužije poskytnutý podiel zaplatenej dane na oprávnené činnosti najneskôr do 31. 12. roku nasledujúcom po prijatí podielu dane, **je povinná tieto finančné prostriedky vrátiť** správcovi dane.

Vydala Nadácia Pontis, Zelinárska 2, 821 08, Bratislava, Slovensko. Zostavila Ivana Uličná.

Telefón: (421 2) 5710 8111, fax: (421 2) 5710 8125,
pontis@nadaciapontis.sk, pontis@pontisfoundation.sk, www.nadaciapontis.sk

Vydávanie časopisu Pontis Digest je súčasťou projektu „Globálna univerzita IV: Zavádzanie rozvojových tém do systému univerzitného vzdelávania“ podporeného z prostriedkov SlovakAid (Nr. SAMRS/2016/RV/1/7). Názory prezentované v časopise sa nemusia zhodovať s názormi donora.